

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

		Σελ.
ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ.....	ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΛΑΜΟΣ, Άρτα, Παναγία ή Βλαχέρνα.....	2
ΚΩΝ. ΤΣΙΛΙΠΙΑΝΝΗ.....	Τò ιστορικό Δοκίμιο περί Άρτης και Πρεβέζης.....	4
ΕΛΕΥΘ. ΒΕΤΣΙΟΣ.....	Ή πρόταση του Έκτακτου προβλεπτή... για αναβάθμιση υποπροξενείου Άρτας.....	27
ΕΥΣΤΡ. ΣΥΓΚΕΛΛΟΥ.....	Βομπλιανά: Συμβολή στην ιστορία... της Άρτας.....	33
ΚΩΝ. ΚΩΣΤΑΒΑΣΙΛΗΣ.....	Έγκαταστάσεις Ήπειρωτών... στο ελεύθερο ελληνικό κράτος...	42
ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ ΑΝΔΡΕΟΥ.....	Ιστορική και ερμηνευτική προσέγγιση στο κλέφτικο τραγούδι	54
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΑΣ.....	Ό χαρακτήρας (τό «Ψίδι»).....	64
ΕΛΠΙΔΟΦ. ΙΝΤΖΕΜΠΕΛΗΣ.....	Τò παλιό ήλεκτροφώνο.....	68
ΚΩΣΤΑΣ ΚΩΤΣΑΚΗΣ.....	Κωστής Παλαμάς.....	70
ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗΣ.....	Άρχοντες και Σύμβολα.....	75
ΣΤΑΥΡΟΣ ΙΝΤΖΕΓΙΑΝΝΗΣ.....	Στήν Άρτα με αγάπη.....	82
ΔΗΜ. ΚΩΝ. ΣΥΓΚΕΛΛΟΣ.....	«Όλοι χωρούσαμε».....	86
ΠΟΙΗΣΗ.....		89
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ.....		97
ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΕΣ.....		107
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΈΚΔΗΛΩΣΕΙΣ.....		113

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΤΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ LORENZO SORANZO ΓΙΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΠΡΟΞΕΝΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 1783

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Α. ΒΕΤΣΙΟΣ

Δρ Νεότερης Ίστορίας

Η Άρτα σημαντικό έμπορικό κέντρο από την ύστερομεσαιωνική ακόμη περίοδο¹, διαδραμάτισε και το 18ο αιώνα σπουδαίο έμπορικό ρόλο, πού με το χρόνο την ανέδειξε σε ένα μεγάλο οικονομικό κέντρο στο χώρο της Ήπειρου. Η Γαληνότατη Δημοκρατία², διαπιστώνοντας την πλεονεκτική αυτή θέση της πόλης για το έμπόριο, εγκατέστησε προξενικές αρχές στην Άρτα στις αρχές του 18ου αιώνα³.

- 1) Βλ. D. Nicol, *Τό Δεσποτάτο της Ήπειρου 1267-1479, Μιά συνεισφορά στην ελληνική Ίστορία κατά τόν Μεσαίωνα*, Άθήνα 1991, σσ. 305-327· Ε. Ζαχαριάδου, «Παραγωγή και έμπόριο στο δεσποτάτο της Ήπειρου», Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου για τό Δεσποτάτο της Ήπειρου (Άρτα, 27-31 Μαΐου 1990), σσ. 87-93· Ε. Γιαννακοπούλου, «Η Άρτα επίκεντρο του ανταγωνισμού των ξένων κατά τό 15ο και 16ο αιώνα», Μνημοσύνη 12 (1991-1993), σσ. 307-325· Ε. Βέτσιος, «Τό έμπόριο στην περιοχή της Άρτας στους Ύστερο-μεσαιωνικούς χρόνους», Σκουφάς, τεύχ. 85 (Άρτα 1995), σσ. 29-37.
- 2) Η Βενετία καλούνταν Γαληνότατη (Serenissima) και Κυρίαρχος (Dominante), βλ. Α. Άνδρεάδης, *Περί της Οικονομικής Διοικήσεως της Έπτανήσου επί Βενετοκρατίας*, τ. 1, Άθήνα 1914, σσ. 76-79.
- 3) Για τίς προξενικές αρχές της Βενετίας πού εγκαταστάθηκαν στην Άρτα κατά τόν 18ο αιώνα, βλ. Κ. Δ. Μέτζιος, «Τό έν Βενετία Ήπειρωτικών Άρχεϊον», Ήπειρωτικά Χρονικά, τ. 11 (1936), σσ. 291-293· ό ίδιος, «Η Άρτα εις τά Άρχεία της Βενετίας 1696-1787», Σκουφάς τ. 1-2 (1955-62): τ. 1, σσ. 1-8, 153-160, 238-247, 268-275, 308-314, 364-366, 397-401, τ. 2, σσ. 12-16, 47-50, 90-93, 123-127, 207-210, 265-268, 322-325, τ. 3 (1962-67), σσ. 25-28, 79-83, 141-145, 201-204, 250-252, 295-298, 340-343, 413-417, τ. 4 (1968-75), σσ. 484-487, 217 (659)-223 (665), 388 (830)-402 (844)· Γ. Σιορόκας, *Τό Γαλλικό προξενείο της Άρτας (1702-1789)*, Ίωάννινα 1891, σσ. 189-190· Κ. Γαβριλιάδη, «Οί σχέσεις των Έλλήνων έμπόρων με τά προξενεία της Βενετίας 1720-1767», Ήπειρωτικά Χρονικά 33 (1998-99), σσ. 331-346· Ε. Α. Βέτσιος, «Γεώργιος Κουμάνος - Ο πρώτος Βενετός πρόξενος στην Άρτα τό 1720, Δικαιοδοσία - Καθήκοντα - (Με βάση τά βενετικά αρχεία)», Άρτα 2001, σσ. 1-16· ό ίδιος, «Οί υποπρόξενοι του βενετικού υποπρόξενείου της Άρτας κατά τόν 18ο αιώνα», Άρτηνή Εϋθύνη, τεύχ. 131 (Ίανουάριος - Φεβρουάριος 2002), σ. 3· Ε. Βέτσιος, «Γεράσιμος Βρυώνης - Ο τελευταίος Βενετός υποπρόξενος στην Άρτα», Άρτηνή Εϋθύνη, τεύχ. 135, (Φεβρουάριος 2003), σ. 15· Χ. Παπακώστα, «Οί έμπορικοί πρόξενοι στη Δυτική Στερεά και Ήπειρο - Τό Βενετικό προξενείο της Άρτας (1720-1797), Θησαυρίσματα, τ. 32, 2002 (ό τόμος, δπως αναφέρεται στο ίδιο περιοδικό, εκτυπώθηκε τόν Οκτώβριο του 2003 και ούσιαστικά άρχισε νά κυκλοφορεί από τό 2004, καθώς είναι γνωστή ή μεταχρονολογημένη έκδοση του περιοδικού), σσ. 251-298, όπου δύο (τά Νο 1 και Νο 4) από τά πέντε

Ἡ συνεχῆ παρουσία αὐτῶν τῶν ἐκπροσώπων τῆς Γαληνότατης Δημοκρατίας μέχρι τὸ 1797, τὴν ἐποχὴ δηλαδὴ τῆς κατάκτησής της ἀπὸ τὸ Ναπολέοντα καὶ τῆς ὀριστικῆς πώσης της, ἀποδεικνύει καὶ τὶς αὐξημένες ἐμπορικῆς σχέσεις μεταξὺ Βενετίας καὶ Ἄρτας καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ 18ου αἰῶνα.

Τὸ βενετικὸ προξενεῖο τῆς Ἄρτας ἄρχισε οὐσιαστικὰ νὰ λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ 1723, ὅταν διορίστηκε ὡς πρόξενος «Ναυπάκτου καὶ Ἄρτας», ὁ Γ. Κουμάνος⁴. Πρόθεση τῶν βενετικῶν ἀρχῶν ἦταν νὰ ἀποτελέσει ἡ Ἄρτα ἔδρα τοῦ νεοσύστατου βενετικοῦ προξενείου. Ἀπὸ τὴ μελέτη, ὅμως, τῶν ἀρχεῖων ἐγγράφων πληροφοροῦμαστε ὅτι ὁ Γ. Κουμάνος οὐδέποτε χρησιμοποίησε τὴν Ἄρτα ὡς μόνιμη ἔδρα τοῦ προξενείου του. Αὐτὸ ὀφειλόταν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά στὶς ἀντιδράσεις τῶν ὀθωμανικῶν ἀρχῶν ποὺ δὲν ἤθελαν τὴν ἐγκατάσταση Βενετοῦ προξένου στὴν Ἄρτα⁵ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη στὴν προτίμηση τοῦ Γ. Κουμάνου νὰ ἔχει ὡς ἔδρα τοῦ προξενείου του τὴ Ναύπακτο, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἡ μόνιμη κατοικία του. Ἐπιπλέον ὁ Γ. Κουμάνος θεωροῦσε ὅτι ἡ Ἄρτα βρισκόταν σὲ κάποια ἀπόσταση ἀπὸ τὶς σκάλες τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου (Σαλαῶρα, Κόπραινα), μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξασφάλιζε δύσκολα τὰ προξενικά του δικαιώματα. Ἡ Ἄρτα ἀπὸ τὸ 1723 ἕως καὶ τὸ 1793 ἀπέτελεσε τελικὰ μόνιμη ἔδρα ὑποπροξενείου, ἀναγνωρισμένη ἀπὸ τὶς βενετικῆς καὶ ὀθωμανικῆς ἀρχές⁶.

ἀρχεῖακὰ ἔγγραφα ποὺ δημοσιεύονται στὴν ἐργασία εἶχαν ἤδη δημοσιευτεῖ σὲ προηγούμενες ἐργασίες τοῦ Ε. Βέτσιου [βλ. παραπάνω τὶς ἐργασίες μὲ τίτλο: «Γεώργιος Κουμάνος - Ὁ πρῶτος Βενετὸς πρόξενος στὴν Ἄρτα τὸ 1720, Δικαιοδοσία - Καθήκοντα - (Μὲ βάση τὰ βενετικὰ ἀρχεῖα) καὶ «Γεράσιμος Βρυώνης - Ὁ τελευταῖος Βενετὸς ὑποπρόξενος στὴν Ἄρτα»]. Ε. Βέτσιος, «Ἡ περιοχὴ τῆς Ἄρτας κατὰ τὸν 18ο αἰῶνα μέσα ἀπὸ τὰ βενετικὰ ἀρχεῖα», Ἀρτηνὴ Εὐθύνη, τεύχη: 136/137 (Μάρτιος/Ἀπρίλιος 2003), σ. 29-138 (Μάϊος 2003), σ. 21-139 (Ἰούνιος 2003), σ. 22-145 (Δεκέμβριος 2003), σ. 16-148 (Μάρτιος 2004), σ. 22-149 (Ἀπρίλιος 2004), σ. 14-152 (Ἰούλιος 2004), σ. 22· ὁ ἴδιος, «Ἡ διπλωματικὴ καὶ οἰκονομικὴ παρουσία τῶν Βενετῶν στὴν περιοχὴ τῆς Ἄρτας κατὰ τὸν 18ο αἰῶνα», (ἀν. διδ. διατρ.), Θεσσαλονίκη 2004, σσ. 21-39, ὅπου γίνεται ἐκτενὴς ἀναφορὰ γιὰ τὴν ἴδρυση καὶ λειτουργία τοῦ βενετικοῦ προξενείου τῆς Ἄρτας κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 18ου αἰῶνα.

- 4) Ὁ Γ. Κουμάνος ποὺ σημάδεψε τὴν πρώτη περίπου δεκαετία τῆς λειτουργίας τοῦ βενετικοῦ προξενείου στὴν Ἄρτα, καταγόταν ἀπὸ τὴν Κρήτη καὶ ὑπῆρξε μέλος τῆς ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος τῆς Βενετίας ἀπὸ τὸ 1701 ἕως τὸ 1710. Ἡ προξενικὴ του καριέρα ἦταν πλουσιότατη. Στὰ 1706 εἶχε διεκδικήσει τὸ ἀξίωμα τοῦ Βενετοῦ προξένου στὴ Σαγιάδα· ἕνα χρόνο ἀργότερα τὸν βρῖσκουμε νὰ ὑπηρετεῖ ὡς ὑποπρόξενος στὸ βενετικὸ προξενεῖο τοῦ Δυρραχίου (1708-1714). Στὰ 1740 καὶ μετὰ τὴ λήξη τῆς θητείας του στὸ προξενεῖο τῆς Ναυπάκτου ὑπηρετήσε ὡς πρόξενος τῶν Βενετῶν στὴ Μεθώνη, ἐνῶ τὴν περίοδο 1743-1749 ὑπηρετήσε ὡς πρόξενος στὴν Ἀρκαδία, ὅπου τὸν διαδέχθηκε στὸ ἀξίωμα ὁ Νικολὸς Κουμάνος, A.S.V., Cinque Savi alla Mercanzia, Seconda Serie, busta 32, φακ. 146: Console Veneto in Sagiada ὁ sia Basta, 9 Ὀκτωβρίου 1706, 16 Δεκεμβρίου 1706, 5 Ἰανουαρίου 1707 - busta 31, φακ. 250 Parte Seconda, 26 Ἀπριλίου 1720 - busta 32, φακ. Console Veneto in Salonicchio, 5 Σεπτεμβρίου 1740· A.S.V., Senato, Dispacci dei Provveditori da Terra e da Mar ed alter cariche, filza 989, No 6, 13 Σεπτεμβρίου 1743 - filza 993, No 162, 11 Αὐγούστου 1749. Γιὰ τὸν Γ. Κουμάνο ἐπίσης βλ. Χ. Παπακώστα, ὁ.π., σσ. 260, 265· Ε. Λ. Βέτσιος, «Ἡ διπλωματικὴ καὶ οἰκονομικὴ παρουσία τῶν Βενετῶν στὴν περιοχὴ τῆς Ἄρτας κατὰ τὸ 18ο αἰῶνα», σσ. 45-47.
- 5) Γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀντιδρούσαν οἱ ὀθωμανικῆς ἀρχές στὴν ἐγκατάσταση προξένου στὴν Ἄρτα, βλ. Ε. Βέτσιος, ὁ.π., σσ. 28-31.
- 6) Βλ. Ε. Λ. Βέτσιος, ὁ.π., σσ. 30-34.

Ἀπὸ τὸ 1723 ἕως τὸ 1793 ὑπῆρξαν ἀρκετὲς προτάσεις πρὸς τὶς ἀρχὲς τῆς Βενετίας γιὰ νὰ προαχθεῖ ἡ Ἄρτα σὲ ἔδρα προξενείου. Μία ἀπὸ αὐτὲς ἦταν καὶ ἡ πρόταση τοῦ ἑκτακτοῦ προβλεπτή (Provveditor Extraordinario⁷) τῆς Λευκάδας Lorenzo Soranzo στα 1783⁸.

Σὲ ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸ γενικὸ προβλεπτή τῆς θάλασσης (Provveditor⁹ General da Mar) Alvise Foscarini στὶς 10 Ἀπριλίου 1783 ὁ Lorenzo Soranzo ἀνέφερε τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ὑποστήριζε τὴν ἀναβάθμιση τοῦ ὑποπροξενείου τῆς Ἄρτας σὲ προξενεῖο. Τόνιζε συγκεκριμένα ὅτι τὸ Δημόσιο ταμεῖο τῆς Βενετίας ἐπιβαρυνόταν τακτικὰ μὲ σημαντικὰ ἔξοδα γιὰ τὴν ἐπιδότηση τοῦ ὑποπροξενείου τῆς Ἄρτας¹⁰, καθὼς ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ ἀποζημιώνει τὸν ὑποπρόξενο γιὰ δῶρα καὶ φιλοδωρήματα ποὺ ἔδινε αὐτὸς πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἀξιωματούχους κάθε φορὰ ποὺ αὐτοὶ διορίζονταν ἢ ἐπισκέπτονταν τὴν Ἄρτα¹¹, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄλλες δαπάνες τοῦ ὑποπρόξενου. Ἐπισύναπτε μάλιστα στὴν ἐπιστολὴ τοῦ καὶ μία κατάσταση τῶν ἐξόδων ποὺ τοῦ εἶχε ὑποβάλλει πρόσφατα γιὰ ἔγκριση ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ἄρτας Φραγκίσκος Πάγκαλος¹². Σύμφωνα μὲ τὴν κατάσταση αὐτὴ ὁ Φ. Πάγκαλος ὑποβλήθηκε σὲ ἔξοδα

7) Γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Provveditore Extraordinario, βλ. Κ. Μαχαιρᾶς, «*Ἡ Λευκὰς ἐπὶ Ἐνετοκρατίας 1684-1797*», σσ. 47-48.

8) Ἡ Χ. Παπακώστα (βλ., ὁ.π., σ. 271) πιθανότατα ἐκ παραδρομῆς ἀναφέρει ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἀναβάθμισης τοῦ ὑποπροξενείου τῆς Ἄρτας ἀνακινήθηκε μόνο ἀπὸ τὸ γενικὸ προβλεπτή τῆς Θάλασσης Alvise Foscarini. Γιὰ ἄλλες προτάσεις ποὺ ὑποβλήθηκαν γιὰ τὴν ἀναβάθμιση τοῦ ὑποπροξενείου τῆς Ἄρτας κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 18οῦ αἰῶνα, βλ. Ε. Α. Βέτσιος, ὁ.π., σσ. 34-36.

9) Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἀπόδοση τοῦ ὄρου provveditore μὲ τὰ καθιερωμένα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Σάθα, «προνοητής», «προβλεπτής» ἢ σπανιότερα «ἐπιμελητής» συνδέεται ἴσως καὶ μὲ τὴ χρῆση ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς Βενετοὺς τοῦ ὄρου «προβλεπτής» (A.S.V., Consiglio dei Dieci, Lettere dei rettori, busta 301, τεύχος Provveditori generali da mar dal 1748 al 1794, passim, ὅπου προκηρύξεις μὲ ἐντυπὴ τὴν ἐπιγραφή: «Ἡμεῖς Πάβλος Ἀντώνιος Κονδοῦλμερ Προβλεπτής καὶ Καπιτάνος Κοριφόν»), βλ. Ι. Ψαρᾶς, «*Ἡ Βενετοκρατία στὴν Τήνο τὴν ἐποχὴ τοῦ Κρητικοῦ πολέμου (1645-1669)*», Θεσσαλονικὴ 1985, σ. 71, ἴπος. 1.

10) Πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι ἡ Βενετία, ποὺ τὸν 18ο αἰῶνα βρισκόταν πιά σὲ παρακμῆ, δὲν μποροῦσε νὰ διαθέσει μεγάλα ποσὰ γιὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς, ποὺ ἡ οἰκονομικὴ τους ἀνέλιξη ἀφηνόταν στὰ εἰνoικὰ προξενικὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἐπιχειρηματικὴ τους ἱκανότητα. Ἐξάλλου τὸ θέμα τῶν ἐξόδων τῶν βενετικῶν προξενείων στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, ποὺ θεωροῦνταν ἰδιαιτέρως πολυδάπανα, εἶχε ἀπασχολήσει ἀπὸ πολὺ παλιὰ τὴ βενετικὴ σύγκλητο καὶ τοὺς ὑπεύθυνους γιὰ θέματα ἐμπορίου, τοὺς Cinque Savi alla Mercanzia. Ἦταν μάλιστα ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους ποὺ τοὺς ἔκαναν διστακτικὸς στὴ σύσταση νέων ἐμπορικῶν σταθμῶν, ὅταν μάλιστα οἱ οἰκονομικὲς συνθήκες δὲν ἦταν εἰνoικὲς ἢ τουλάχιστον δὲν προμήνυαν μελλοντικὴ ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου, βλ. Μ. Ἀθανασιάδου, «*Ἐμπορικὲς σχέσεις Θεσσαλονίκης-Βενετίας κατὰ τὸν 18ο αἰῶνα*», (ἀν. διδ. διατρ.), Θεσσαλονικὴ 2000, σ. 104, 107.

11) Τὰ ἐτήσια ἔξοδα τῶν βενετικῶν προξενικῶν ἀρχῶν τῆς Ἄρτας δὲν ἦταν ἀμελητέα, εἰδικὰ στὶς τουρκικὲς ἀρχές. Οἱ προξενικὲς ἀρχές ἦταν ἀναγκασμένες νὰ φιλοδωροῦν τὶς τουρκικὲς ἀρχές τῆς Ἄρτας (Βοεβόδα, καθὴ) κάθε φορὰ ποὺ τὶς ἐπισκέπτονταν. Ἐπειδὴ συνέβαινε συχνὰ ἀντικατάσταση τοῦ βοεβόδα κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους, οἱ προξενικὲς ἀρχές ἦταν ὑποχρεωμένες νὰ κάνουν τὰ ἴδια ἀκριβῶς δῶρα στὸν ἀντικαταστάτη του. Τὰ φιλοδωρήματα στὶς τουρκικὲς ἀρχές συνίστατο σὲ χρηματικὰ ποσὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ εἰσαγόμενα ὑφάσματα, ἀποικιακὰ προϊόντα (καφές, ζάχαρη, σιρόπια), φαρμακευτικὰ παρασκευάσματα, ὅπως τὴ φημισμένη θεριακὴ, καὶ κομψοτεχνήματα τῆς βενετσιάνικης χειροτεχνίας, βλ. Μ. Ἀθανασιάδου, «*Ἐμπορικὲς σχέσεις Θεσσαλονίκης-Βενετίας κατὰ τὸν 18ο αἰῶνα*», (ἀν. διδ. διατρ.), Θεσσαλονικὴ 2000, σσ. 104-106.

12) Ὁ Φραγκίσκος Πάγκαλος ἐξελέγη ὑποπρόξενος τῆς Βενετίας στὴν Ἄρτα στὶς 10 Ἰουνίου 1774. Στὶς 12 Ἰουνίου 1774 ὁ Angelo Rosalem, Βενετὸς πρόξενος στὴν Πάτρα, ἐνημερῶνει τὴν ἀρχὴ τῶν Cinque

1.519 βενετικών λιρών για δώρα που είχε δώσει στον νέο βοεβόδα της Άρτας Ismail Bey και στον νέο καδή της περιοχής. Όπως επισημαίνει ο έκτακτος προβλεπτής τέτοια ποσά ήταν επιβαρυντικά για το Δημόσιο ταμείο και η αναβάθμιση του υποπροξενείου της Άρτας σε προξενείο ήταν επιβεβλημένη για να ελαφρυνθεί το Δημόσιο ταμείο από τέτοια έξοδα. Πρότεινε, λοιπόν, το διορισμό ενός προσώπου υψηλού κύρους και ανάλογης εμπειρίας στη θέση του προξένου της Άρτας, ο οποίος θα είχε από τη μία μεριά την αρμοδιότητα να διαχειρίζεται μόνος του τα σημαντικά, κυρίως από τα προξενικά δικαιώματα, έσοδα του προξενείου και από την άλλη να ανταποκρίνεται ο ίδιος στην αντιμετώπιση των προξενικών εξόδων, χωρίς να δίνει αναφορά για τη διαχείριση των χρημάτων στον πρόξενο της Πάτρας από τον όποιον εξαρτιόταν μέχρι τότε το υποπροξενείο της Άρτας¹³. Άς επισημανθεί εδώ ότι κάθε υποπρόξενος κατέβαλε και ένα χρηματικό ποσό στον προϊστάμενό του Βενετό πρόξενο, που κυμαινόταν ανάλογα με τα έσοδά του από τα βενετικά πλοία. Έπισημανε επιπλέον ότι η διακίνηση από τις σκάλες της Άρτας στον Άμβρακικό κόλπο ενός μεγάλου όγκου εμπορευμάτων που ερχόταν από τα Γιάννενα θα άφηνε στο νέο πρόξενο ικανοποιητικά κέρδη από τη διαχείριση των προξενικών δικαιωμάτων. Στα Γιάννενα τέλος ο έκτακτος προβλεπτής πρότεινε να διοριστεί ένας υποπρόξενος που θα υπαγόταν διοικητικά στον πρόξενο της Άρτας και θα τον βοηθούσε στην διεκπεραίωση διαφόρων εμπορικών υποθέσεων στην πόλη των Ιωαννίνων. Ο διορισμός στα Γιάννενα ενός υποπρόξενου της Βενετίας θα διευκόλυνε παράλληλα τις βενετικές αρχές, καθώς ή μέχρι τότε έλλειψη αντιπροσώπου της Βενετίας στην πόλη, ανάγκαζε τους Βενετούς να αποστέλλουν εκεί κατά περιόδους, και όταν παρίστατο ανάγκη, δικό τους αμειβόμενο πρόσωπο για να εξυπηρετεί τα βενετικά συμφέροντα. Έτσι ή υπαρξη υποπρόξενου της Βενετίας στα Γιάννενα, θα έλυνε διάφορα προβλήματα που ήταν αλληλένδετα με τα βενετικά συμφέροντα.

Οι προτάσεις του έκτακτου προβλεπτή της Λευκάδας Lorenzo Soranzo κοινοποιήθηκαν προς τη Γερουσία από τον γενικό προβλεπτή της θάλασσας Alvise Foscarì με επιστολή που απέστειλε στη Βενετία στις 14 Μαΐου 1783. Ο Alvise Foscarì παράλληλα πρότεινε να μελετηθούν οι προτάσεις αυτές και να εξετασθεί έως ποιό βαθμό θα μπορούσαν να υλοποιηθούν. Τελικά το αίτημα του έκτακτου προβλεπτή της Λευκάδας Lorenzo Soranzo, όπως συμπεραίνουμε από τη μελέτη των αρχειακών πηγών, δεν ικανοποιήθηκε. Οί καιροί, όπως φαίνεται, δεν ήταν κατάλληλοι, για να υιοθετηθεί το αίτημα αυτό από τη φθίνουσα πολιτικά και οικονομικά Βενετική Δημοκρατία. Λίγα χρόνια, όμως, αργότερα στα 1793 η Βενετία αποφάσισε να αναβαθμίσει το υποπροξενείο της Άρτας σε προξενείο και να διορίσει ως πρόξενο της Άρτας τον Γεράσιμο Βρυώνη, Βενετό υπήκοο που κατόγταν από τον Άσο της Κεφαλονιάς.

Savi alla Mercanzia ότι διόρισε νέο υποπρόξενο στην Άρτα τον Φραγκίσκο Πάγκαλο. Στις 17 Ιουνίου ή αρχή των Cinque Savi ενημέρωσαν το γενικό προβλεπτή της θάλασσας Antonio Renier για την εκλογή του Φ. Παγκάλου, A.S.V., Cinque Savi alla Mercanzia, Prima Serie, b. 729, 10 Ιουνίου 1774 και b. 586, 17 Ιουνίου 1775.

13) Για την εξέταση των προξενικών αρχών της Άρτας βλ. Ε. Λ. Βέτσιος, δ.π., σσ. 39-40.

Παρακάτω δημοσιεύονται σε διπλωματική μεταγραφή οι δύο επιστολές των Βενετών αξιωματούχων με μόνη παρέμβαση την αποκατάσταση της στίξης, όπου μπορούσε να υπάρξει σύγχυση κατά την ανάγνωση. Μικρές επεμβάσεις έγιναν και στα κεφαλαία. Λέξεις σε αγκύλες [] δηλώνουν πιθανή ανάγνωση. Οι συντομογραφίες αναπτύχθηκαν σε όρθη γραφή και τοποθετήθηκαν σε παρένθεση. Όπου υπήρχε αλλαγή φύλλου τοποθετήθηκε διπλή κάθετη γραμμή //.

Ἐγγραφο 1

A.S.V., Cinque Savi alla Mercanzia, Prima Serie, Consoli, Diversorum b. 400, No 87

Nuove gravose spese al pubb(lic)o Errario convenne aver da incotrare il V(ic)e Cons(ol)e Pangalo all' Arta, anche coll' arrivo del nuovo Voivoda Ismail Bei e Caddi di essa terra, conforme rilleverà l' E(ccellenza) V(ostra) dall' ingionta di lui avanzatami polizza e contenuto di sua lettera per essere rassegnata come Savio alla venerata di lei approvazione.

Non essendo però soli tali aggravii, alli quali tocca alla stessa pubblica cassa aver da sottostare, ma maggiori altri p(er) le varie Figure, quali vengono inoltrate o dall' Ecc(ellen)te Porta o dal Belerbei della Rumelia o da altri Primari Comandanti delle circostanti province, a misura dell' emergenze che di frequente si vanno accadendo, le quali doppo il primo loro recapito nella città di Janina discendono pure nella terra d' Arta· trova indispensabile l' umiltà mia p(er) debito d' Uffi(ici)o aver da far p(re)nte anche all' E(ccellenza) V(ostra) la necessità che vi sovrasta di un sodo espediente, cui voglia di sollevar la med(esi)ma pubb(lic)a cassa da consimili annui displ(n)di e d' influire a tutte le pubb(lic)e cure in questa confinaz(io)ne spinosa un miglior pubb(lic)o servizio.

Le scale interne del golfo di d(et)ta terra d' Arta si rendono ubbertose nel proprio comercio p(er) la quantità e qualita delle merci che in esse vi tramanda detta città di Janina· e da ciò ne derriva che li dretti // consolari delle stesse scale, tanto lontane e separate da quelle di Patrasso nel Regno di Morea, possono equiparare decoratam(ent)e il mantenimento d' un separato Cons(ol)e Principale coll' obbligo di subir egli senza aggravio della pubblica cassa alle spese sue [summenzionate].

Per tutte le viste dunque si fa necessaria la destinaz(io)ne d' una simile principal Figura locale in detti luochi di Janina ed Arta, in persona però di esperienza e credito. Ma la sua residenza fosse in quest' ultimo, come vicino alla marina e scalle del littorale ottomano e nel suo contiguo territorio di Giannina, destinargli un V(ic)e Cons(ol)e, dove la prossimità favorirebbe al principale di poter questo prontamentè accorrere con la di lui propria persona e con le sue instru(zio)ni, secondo l' importanza dell' esigenza che vi emergesse, nel qual modo esservi anche in essa città di Janina una Pubb(lic)a Figura che aggisca, la quale supplirebbe a quelle ocorrenze, che ivi pure tanto interessano li pubblici gelosi riguardi· e finalm(ent)e cessarebbe la necessità di [incoltrarvi] a quella parte negli incontri di gravi urgenze p(er)sona trascielta con apportato appanagio, in maggior aggravio del Pubb(lic)o Errario· conforme fu costretto anche l' Ecc(ellentissi)mo di lei Precessore· e p(er) l' ulti-//ma decorsa insorgenza contaggiosa e p(er) altri rilevanti oggetti avervi da destinare la persona provatta del sig(no)r Antonio Ponzetta, il quale in

fatto p(er) tutto il tempo che collà con tale inspez(io)ne ebbe a trattenersi, riconobbe pur questa mia divota rappresentanza di aver egli molto ottimamente supplito a tutti li appoggiatigli incarrichi. E le baccio umilmente le mani.

S(anta) Maura li 10 ap(ri)le 1783 s(tile) n(uovo)

Ill(ustrissi)mo de(votissi)mo servitore Lorenzo Soranzo Pro(ve)d(ito)r
Es(traor)d(inari)o.

Στήν πρώτη σελίδα του έγγραφου από άλλο χέρι οι σημειώσεις: Ill(ustrissi)mo et
Ecc(ellentissi)mo S(igno)r Col(endissi)mo 3 mag(gi)o 1783 s(tile) n(uovo).

*Εγγραφο 2

A.S.V., Cinque Savi alla Mercanzia, Prima Serie, (Consoli),
Diversorum busta 400, No 87 (14 Μαΐου 1783)

Serenissimo Principe¹⁴

La poliza per lire millecinquecentodiecinove, spese dal Vice Console di Arta Veneto in regali alli Voivoda a Cadi comparsi di nuovo al governo di quella città, mi fu rimessa per l' approvaz(ion)e dall' Ill(ustrissi)mo S(igno)r Prov(vdeito)r
Estraord(inari)o di S(anta) Maura con lett(er)e 10 ap(ri)le, che inserisco nell' originale.

E per la qualità della spesa e per esser stata praticata senza saputa e assenso Pub(li)co per affar che ammiéteva un preventivo raguaglio a questa divota Carica mi son determinato di rigettarla.

Non meritarebbe per tanto la cosa che avessi a produrmi a V(ostre) E(ccellenze), se il contesto e carte inserite in dette lettere non esibissero argom(en)to a qualche riflesso. Il zelo dell' Ill(ustrissi)mo Estraord(inari)o accenna delle altre spese rissentite in passato dall' Errario per convenienze del Vice Consolato di Arta verso li Comand(ant)i Turchi: quando poi assicura che quest' officio con li legittimi diritti del Consolato frequentato da imbaracaz(io)ni suddite potrebbe pienam(en)te supplirle. Ma nella pratica attuale, essendo in obbligo il Vice Console di Arta di render conto della utilità di tall' off(ici)o al Console di Parasso, da cui dipende, tal restrizione non gli permette far uso delli profitti per le spese occorrenti fra l' anno, e si revoglie a importunar la Pub(bli)ca Autt(orit)à per ottener bonificaz(io)ni. La virtu del Prrrov(vedito)r Estraord(inari)o detaglia con lodevole sentim(en)to le circostanze di quel Vice Consolato e la mia divozione con lo studio di minorar gl' aggravi alla cassa le rassegna alla Sovrana Autt(orit)à di V(ostre) E(ccellenze) che saprà riconoscer se convenga alli Pub(li)ci riguardi costituir la Figura Consolare di Arta indipendente da quella di Patrasso ed in tal modo trovarsi chi lo esercita con facultà di soggiacer alle spese che seco porta il Ministero senza ulterior carico dell' Errario. Grazie.

Corfu 14 maggio 1783 s(tile) n(uovo).

Alvise Foscari (terz)o P(rovvedi tor) G(e)n(era)l da Mar

14) Τα έγγραφα απευθύνονταν προς το Δόγη της Βενετίας, αλλά ουσιαστικά προς τη Γερουσία, η οποία και έπιλαμβανόταν αυτών. Της Γερουσίας πρόεδρος ήταν ο Δόγης.